

אל עיר נעוריי¹

מאת מרים פינגבלט

"אל עיר נעוריי" הינה מוצבת זכרון פיוטית לירית לזכר השואה וקורבנותיה על רקע מסכת התקומה הלאומית בארץ-ישראל.

"ושוב שירכתי דרכי בישימון. כל צעד — זכרון, כל פסיעה — קרע בלב. אזכרתי את המוני היהודים, שחיו כאן דחוסים כדבורים בכורת, וכמוהן עבדו בשקידה, אהבו, שנאו, חלמו חלומות. ראיתי אותם אחוזי עוית של טירוף מתרור-צאים במלכודת הגיטו ומטיחים ראשם אל חומותיו" (עמ' 36).

סיפורו של בן, איש ארץ-ישראל המתחדשת, החוזר אל ורשה עיר מולדתו לחפש אחר יהודים מוצלים מאש, להתחקות אחר גורל אחיו בארץ חרבה, גדושת שבאה עיוורת — הוא סיפור אותנטי.

מבנה הסיפור הוא קלאסי: "אני" נע ונד המלקט סיפורים ומביאים בשם אומנם; דבר המאפשר הצגת גלריה גדולה ומגוונת של דמויות מבלי לסרב או להקהות את העלילה.

עם זאת אין "המספר" דמות אובייקטיבית המגישה סיקור סינופטי של המתרחש. בן — מי ששורשיו הרגשיים והלאומיים הניעוהו לעזוב קן משפחתי מתחדש ומשק פורח — קולט את האפיזודות ומעבירן אל הקורא כבדרך מנסרה סובייקטיבית רבת עוצמה.

מעורבותו החזקה של המספר מקרבת את הקורא אל מאורעות הדמים. האמצעיות שבתיאורים לא זו בלבד שאינה מקהה את רישומם אלא מתזקת ומחדדת אותם. כאמור מאפשר המבנה הפתוח ריבוי גיבורים מבלי להכביד על העלילה תוך תרר-מה לגיוונה והמחשת המסר שבה. הגיבורים עצמם הם חד צדדיים וניכר בהם שאינם עיקר אלא אמצעי לסיפור המעשה.

נראה, אם כן, שבתיאור הדמויות לא פסח הסופר על איש: טובים ורעים, מחרפי נפשם ומפלצות אדם, מצילים ומשמידים, דמויות שבהוויתם ובמעשיהם חרטו בהסטוריה פרק של שואה מזה וגבורה מזה.

1. בנימין טנא, אל עיר נעוריי, עם עובד 1979, 189 עמ'.

סיפורה של שואה כדוגמת זו שנתרחשה באירופה, הוא סיפור דרמטי, העלילה רצופה במעמדים ובאפיזודות גדושי מתח.

בסיפור עצמו חוזר הסופר ומעמיד אלה לעומת אלה, ניגודים שיש בהם משום פחדוס או אבסורד נוראי כגון זה של התעוררות מתוך מוות.

הדבר בא לידי ביטוי בפרטים קטנים כצלב הכסף בידיו של היהודי הדתי הגלותי, מטעי אגסים ותפוחים בגליל לעומת אדמת הגיטו החרוכה; תינוקות מאושרים הרואים אור עולם ברמה לעומת תינוקות שקיפחו את חייהם בגיא ההריגה, או למוצער את נעוריהם, והם מחפשים בעיניים כבות, אחר דמות אב שתהווה חיוב לילדותם העשוקה.

הסיפור כתוב פרוזה בשפת שירה לירית עצובה, ללא מליצות, ויש בה להוסיף נופך מרטיט לאירועים הנוראים והמופלאים אותם היא מתארת.

כמוכלול באים כל אלה לסייע בהצגת דרמת בלהות שהתרחשה בחיי עם.

סיפורו של בן, כורך זה בזה שלושה מאורעות הסטוריים בתולדות ישראל, ומביא אם אל הקורא הצעיר בצורה אותנטית ומלאת עניין.

א — המהפכה הרוסית שכבשה והלהיטה את דמיונם של צעירי היהודים במזרח אירופה, אשר נצטוו להקריב זהות, רגש ומורשת בתקווה למצוא מחר אחר; ואין איש מהרהר אחרי דרישות אלה ואחר צדקתה של חברה הדורשת קורבנות כבדים כל-כך.

ב — הכחדת שישה מליון יהודים באשמת יהדותם.

ג — מפעל תחייה לאומית בארץ אבות, שיבה אל גבולות קדומים ורצון עז ליצור שם חברה מושתתת על זהות עצמית, צדק סוציאלי ומורשת דורות.

כאיש ההתיישבות החדשה מעניק המספר חיוב אבסולוטי לתקומה בארץ ומציגה כפתרון היחידי לבעיות הנוראה שחשפה השואה (לעומת פתרונה המאוּלץ של אחותו).

על-פי אופן הצגת הנושא מתאים הספר לכאורה לילדי הכיתות הבינוניות של בית-ספר עממי. הסיפור פשוט ומלא עניין, העלילה מגוונת ואינה מסובכת, הדמויות רבות, חסרות מימדים אך חד משמעיות והסיפורים נוגעים ללב ומעוררים מיד תהודה רגשית.

מועל לכל נוסף הסופר תקווה שיש בה כדי לעמם את הכאב, הן בשזירת הווי הארץ בנדודיו בגולה, והן בסגירת כל המעגלים.

סגירת כל המעגלים יש בה קורטוב של תנופה אל הילד התובע "הפי אנד", ומשום עוות המציאות. אנו נרמזים, אמנם, על מעגלים שלא ייסגרו על כאלה שנשברו ללא תקנה, אך אין לזה כל המחשה ועל כן לא ניכר רישומם.

על-פי הלשון ועושרה מיועד הספר לתלמידי הכיתות הגבוהות. אך לא מבחינת הלשון בלבד. גם מבחינת תוכנו מתאים הספר לתלמידים שבגיל ההתבגרות ומעלה.

כי אם יש לחוס על ילד רך ולהמנע מסיפור מעשה נורא, יש במקום להעמיד את אחיו המבוגר על דברים כהווייתם, שאם לא כן עשויה האותנטיות להפגם. בין כך ובין כך מקרב המחבר את הילד אל האירוע באמצעות הגיבור יותר מאשר ע"י הרצאה ברמת הפשטה גבוהה ומתודע כך אל מאורע בעל משמעות מהותית בתולדות עמו.

ויש בספר הטפה לפתיחות אל העולם הגוי ע"י הצגת יריעה נרחבת של חסידי אומות העולם.

נושא משנה זה מצטרף אל היריעה הרחבה של הנושאים המובאים בפני הקורא הצעיר, והרגיש ביניהם יחווה חוויה עמוקה שלא במהרה תמחק.